Piše: Ana Vučetić-Škrbić

Od kolesterola je stvoren rizik za srčani udar, od visokog tlaka za moždani, od šećera rizik za zatajenje bubrega i sljepoću. To je smisao svega – što veća potrošnja lijekova, te povećanje zarade.

Nakon pet godina istraživanja, zagrebačka internistica **dr. Lidija Gajski** objavila je knjigu "Lijekovi ili priča o obmani". To je prvi put da jedna hrvatska liječnica, koja poznaje sustav iznutra, otvoreno kritizira farmaceutsku industriju, razotkriva njihovu spregu s liječničkom strukom i manipulacije kliničkim ispitivanjima lijekova, sve u službi povećanja profita.

Zbog podataka koje je iznijela u knjizi dospjela je na "crnu listu", jedva je pronašla izdavača i recenzenta, a podrška liječničke struke potpuno je izostala.

Jesu li lijekovi spas za bolesne ili je riječ o najobičnijoj prijevari iza koje stoji interes jakog lobija farmaceutske industrije i liječnika, razgovaramo s dr. Gajski, koja kaže da je nastupilo "medicinsko ludilo".

– Dovoljno je reći da se osnovne smjernice prema kojima radimo u posljednjih 10-ak godina kose s kliničkim iskustvom liječnika, ali i zdravim razumom bolesnika. Primjera radi, normale za krvni tlak su sa 160/95 pale na 140/90, a optimalni tlak je niži od 120/80. Slično je sa šećerom i kolesterolom. Da bi postigli te vrijednosti, sve više ljudi uzima lijekove i postaje ovisno o farmakoterapiji.

To spuštanje normala nije slučajno jer je farmaceutski kompleks do te mjere ekspandirao da je potrošio bolesne ljude i sada ulazi među zdrave na način da ih pretvara u rizične. Pa je od kolesterola stvoren rizik za srčani udar, od visokog tlaka za moždani, od šećera rizik za zatajenje bubrega i sljepoću.

Tada zdravi ljudi postaju rizični i trebaju lijekove. A to je smisao svega – što veća potrošnja lijekova koji su, usput rečeno, vrlo upitne djelotvornosti, te povećanje zarade farmaceutske industrije.

Koliko su vjerodostojna ispitivanja na temelju kojih lijekovi ulaze u široku primjenu?

– Posljednjih 15 godina industrija lijekova preuzela je u značajnoj mjeri medicinska istraživanja, ispitivanja lijekova i edukaciju, a jednim dijelom zdravstvenu politiku, medije i udruge pacijenata.

Oko 70 posto ispitivanja lijekova danas financira upravo farmaceutska industrija, a ispitivanja u privatnoj režiji pristrana su i nisu vjerodostojna, nego proizvode rezultate kakve želi sponzor. Veliki stručnjaci, ugledni liječnici, postali su dio establishmenta i rade za farmaceutsku industriju.

Dovoljno je reći kako je pozitivan ishod ispitivanja lijeka četiri do pet puta češći kad ga plaća farmaceutska industrija nego kad ga financira javni novac. Farmakološka i epidemiološka ispitivanja još su problematičnija od kliničkih, jer im je jedini cilj povećati upotrebu lijekova.

Na koji se način manipulira ispitivanjem lijekova?

– Na razne načine, počevši od biranja uzoraka pacijenata. Namjerno se izabiru pacijenti koji imaju veće šanse za ozdravljenje i kod kojih će učinak lijeka biti veći. Dobiveni podaci prikazuju se djelomično, selektivno i njima se manipulira tako da se kao relevantni prikazuju laboratorijski parametri koji uopće nisu klinički relevantni.

Primjerice, smanjenje tlaka umjesto broja infarkta. Takav drastičan slučaj dogodio se 80-ih godina s lijekovima za aritmiju srca za koje se poslije pokazalo da su skraćivali život. Isto tako, negativni rezultati primjene lijeka rjeđe se objavljuju nego pozitivni.

Kao najveće krivce za ovakvo stanje ističete kliničke profesore, ugledne eksperte, koji su u sprezi s farmaceutskom industrijom?

– Da, oni funkcioniraju u savršenoj simbiozi: ugledni kliničari svojim ispitivanjima daju legitimitet lijekovima, a farmaceutska industrija njima zauzvrat daje financijsku moć.

Kad otkrijete da su ti ljudi, koji su bili vaši profesori i autoriteti kojima vjerujete, postali dio farmaceutskoga kompleksa koji ih plaća i povećava im moć, to je porazno. Međutim, problem je čak i puno dublji jer ti eksperti ne samo da su plaćeni, nego su stvoreni od farmaceutske industrije.

Vi danas ne možete napraviti znanstvenu karijeru bez suradnje s industrijom, jer od države i ministarstva zdravstva ili znanosti novac za istraživanja neće dobiti. Isto je i s edukacijom akademskih kliničara.

Ukratko, vi ste njihov zarobljenik i ne možete biti neovisni. Sve to rezultira time da o lijekovima znamo jako malo i da je prava istina od nas skrivena, jer nam je nema tko reći.

Ispitivali ste učinkovitost lijekova za krvožilni sustav koje liječnici najčešće propisuju bolesnicima. Do kakvih ste zaključaka došli?

– Do zastrašujućih. To je balon od sapunice jer je riječ o preparatima vrlo skromne ili upitne djelotvornosti. Najbolji dokaz za to su lijekovi za smanjivanje masnoće u krvi. (malo više o lažima i kolesterolu možete pročitati u ovom članku)

Liječnici ih masovno propisuju iako kolesterol nije čimbenik rizika za žene i lijekovi tu apsolutno ništa ne mijenjaju. Uzimali li ih ili ne, dužina života ostaje ista i broj infarkta isti, dakle, nemaju nikakvo djelovanje.

A upravo su preparati iz te grupe bili drugi na ljestvici troška i njihova je cijena bila nerealno visoka. Istodobno, potrošnja lijekova i zarada industrije stalno raste, samo na recepte troši se 3,3 milijarde godišnje.

Kako je to moguće?

– Lako. Širenjem indikacija lijekova i definicija bolesti lijekovi dobivaju sve širu primjenu. U praksi to izgleda ovako: antihipertenzivi, lijekovi koji su u početku bili registrirani za sniženje tlaka, sada su dobili indikaciju za anginu pectoris, bubrežnu bolest ili za bolest mrežnice.

Lijekovi za masnoću pretvoreni su u čudotvorni napitak koji je automatizmom uveden svim ljudima nakon infarkta u golemim dozama iako uopće ne postoje dokazi o djelotvornosti.

Antidepresivi iz skupine SSRI u početku su bili registrirani samo za teške oblike depresije, a danas imaju 12 indikacija, među kojima je i blaži anksiozni poremećaj. S druge strane, za bolesti poput astme i depresije sniženi su kriteriji za težinu kliničke slike, a uz to su stvorene i nove bolesti.

Osteoporoza je klasični primjer korporacijskog primjera stvaranja bolesti. Ljudski rod tu bolest nije prepoznavao tisućama godina, sve do 1994. godine kad su za normalu gustoće kostiju uzeli ženu između 20 i 30 godina.

Ako već definiramo mladost kao zdravlje, onda su svi iznad 50. bolesni koje moramo liječiti, i to nedjelotvornim lijekovi

Bolesničke udruge

Malo je poznato da je te udruge stvorila upravo farmaceutska industrija koja ih financira kako bi preko njih promicala bolest i lijek te, što je najvažnije, upravo preko udruga vrše pritisak na državu da lijek uvrsti na listu zdravstvenog osiguranja, što im je velika pogodnost.

To se lijepo moglo pratiti kod naših udruga za osteoporozu, koje su uspjele najpopularniji preparat staviti na listu HZZO-a, a slično se dogodilo sa skupim inzulinom preko dijabetičkih udruga.

U prvom planu priče bolesnih ljudi koji se bore za svoja prava, ali u pozadini svega je redovito interes farmaceutskog proizvođača. Na žalost, ljudi koji boluju od neprofitnih bolesti zakinuti su za lijekove.

Prikriveni marketing

Korupcija farmaceutske industrije u zdravstvu postoji i na nižim razinama, počevši od liječnika opće prakse?

– Otkad je privatni biznis ušao u zdravstvo, u sukob interesa doveden je čitav niz sudionika tog sustava, uključujući i liječnike opće prakse koji od suradnje s industrijom ostvaruju neke svoje sitne interese, poput čestih plaćenih putovanja na egzotične lokacije.

Ti su seminari prikriveni marketing, koji je vrlo prisutan i općeprihvaćen. Liječnici se uopće ne pitaju tko to plaća, odakle taj novac i zašto ih se vodi. Riječ je, naravno, o korupciji. No, ona je ipak blaža nego što je na razini opinion makera i uglednih stručnjaka.